

Una altra creació disjuntiva, i encara més semblant a la del ll. *vel és vulla's*, que sovint ha estat mal grafiada com si no hi hagués pronom: *vulla's --- o ---*: «la roba que romasa serà deu ésser del senyor de la nau, *vulles que* sia perduda o salvada», *vulle's* que'l mercader sia en la nau o defora», *Consolat*, §§ 44, 57 (Pard., pp. 92, 107); «tots cuyrams en qualsevol manera adobats de blanqueria, e tots cuyrams assaonats, *vulle's* acolorats o en qualsevulla manera de saó sien» doc. Bna. a. 1481 (p. p. Moliné, ed. del *Consolat*, p. 233); «tothom --- puga vendre ses dinades així com porà, *vulles* ous, gallines o qualsevol altres dinades» a. 1752 (DRecasens, *La Secuïta*, 82).

En fraseologia moderna, pel camí de la gramaticalització s'observa que la postposició dels pronoms, avui normalment obsoleta, s'ha mantingut comarcalment amb *voler* i enclítics, en certs usos emfàtics, en frases on introdueix una subordinada; cosa pròpia, sobretot, de les comarques gironeses: és encara molt viu en la frase *vols-t'hi jugar que ---?* [1916 ---, Girona, Blanes, A-Emp.] (o, amb pronúncia més integralment popular, *bósti žugá*: «*vols-t'hi* jugar que ho farà?», «*vols-t'hi* jugar un duro que és ell?»; més rarament, amb abast més ampli: «*vols-te'n* estar si 's plau...?») etc. Però en la cançó popular es veu, passim, l'ús més ampli, amb infinitiu, deslligat de *que*: «*Vòs te'n* vení en França?» (*Romllo.*, 236.3); si aquest i altres casos de l'obra de Milàf semblen de la zona Girona-Ross., en algun altre consten recollits en altres comarques: «Quant ne foren pel camí: —*Vols-te'n* venir en ma terra?» (reco. a la Llacuna, Penedès, 259C, ja vella, del temps que els raspodes castellanitzaven, car el d'aquesta versió hi posà *en mi tierra*).

Encara amb tal enclisi, i amb valor semàntic diferent, un *vull-ho* concessiu, que devia ser molt col·loquial a la Garrotxa: «aquella mala bèstia no s'aturarà pas per escrupols, *vull-ho*, mes així y tot, encara 'ns quedan alguns dies de coll» i amb *que*: «*vull-ho* que això li dongués resultat: encara aixís no faria sinó treballar pel Govern, que sempre està a la mira de qui guanya una pesseta», MrnVayreda (*Puny.*, t. XIII, 217 (170); *Sang Nova*, II, § 1, 108). Concessiu, però com que hi pogué haver alguna arrel optativa, no manca de cert nexa amb això l'ús desideratiu, amb què, tan predilectament, hi formen frases de subjuntiu els valencians: «io ara *bolgéra* recordar-me ---» deia a Montroi l'informant oferint-me indicar-me quelcom, en forma entre prometedora i evasiva, en relació amb el que jo li demanava (1962).

La frase *voler-ne amb qui*, el·líptica (probablement per *v. amb qui sigui* 'amb qualsevol, amb el qui és'), té entre els val. (i mall., sembla) el valor de 'ser dels més forts, ser més excel·lent que ningú', a la manera de com diríem 'heure-se-les amb el més fort', 'no cedir-hi a ningú' (en el P. Val. *amb > en*): «els d'Alcoy --- en tindre caràcter festiu y ser satisfets y de la *bülle* [= *bülle* 'bulla, bullicia'], com diuen ells, *en vòlen en qui*»; «St. Miquel de Soternes --- a rumbosos y cumplits en obsequiar al seu Àngel, *ne vòlen en qui* els habitants d'eixa partida, y per això els --- alcança

tantes gràcies del Nòstre Senyor», MGadea (*T. del Xè* 1, 20; II, 135).

Però també ho va usar Mossèn Antoni M. Alcover, com a frase del llenguatge propi, explicant la seva obra dialectològica en el Capcir, on el vell rector de Formiguera resulta un bon informant perquè «ell per caminar val pocs doblers, però per conversar *en vol amb qui alena*, y que estiguem segurs que no 'l.narejarem» (BDLC III, 1907, 275.25). Sembla com si la frase originària i completa hagués estat *en vol amb qui visqui* (amb tota cuca vivent), amb aposiopesi, o bé amb substitució de *viure* pel sinònim emfàtic *alena*. Més general, però, a Mallorca és l'ús adverbial de la frase *a voler* 'a desdir, a cor què vols, a qui més més': «va tallar rama dels ullastres, i les ovelles de la guarda hi brostejaven *a voler* tot el capvespre», JnRosselló (*En Rupi*, 9.2).

Vol-dir fa el mateix paper que 'és a dir que' en el parlar col·loquial mallorquí; però ja gramaticalitzat, es construeix amb ommissió de *que*; i tant que fins hi ha qui ho escriu soldant-ho com un sol mot: «M.: No, tu has fet bé de dir-ho. C.: *Vol dir* no sabeu res? L.: Què he de sebre! Si m'ho han pres / d'amagat, a lo traïdor!»; «C.: —Tonina! TONINA: —Què vols? C.: —Que guaites. / *Vol dir* saps fer truites d'ous? / TON.: Sí que en sé. C.: Ja, ja! Bajana!», Bart. Ferrà (*IdOr* XIII, 28.2f., 96.8). «Aquell brut la deshonrà, / causa <h>ave<r> caiguda en falta. (*Pare, amb una anguila de bou.*) PARE: —*Voldi* tu consentigueres / —això m'han hagut de di<r>, / ocult he de definir / lo que tan de amagat feres», Bart. Crespi (*Allota Enganada*, 18).

No cal dir que fins avui és un mot del català de pertot, viu fins als últims límits de la llengua, i pertot en la forma *voler* (cat. centr. *bulé* etc.), sense altra excepció que la variant vulgar i incorrecta *volguer*, però tanmateix la correcta *voler* resta ben usual i vàlida pertot, des de la punta de les Illes («*vulé*: querer» eiv., PzCabr.) fins a l'extrem de Ribagorça: aquí, però, amb la variant (només ribag.) *vol(d)re*: és només en algun dels pobles extrem-occidentals que comença a treure el cap *querer* (que regna a l'Alt Aragó), car àdhuc a Llaguardes i a Roda recullo formes de *VOLERE*.

Dono un elenc de formes conjugades reco. (1957) en els pobles NO. de Ribagorça (Castanesa: *bólře* inf., *on te n bój aná?* Pres. 2 'on vols anar?'; Calbera: *no boléba* impf. 3; Torlarribera: *ké bós?* Pres. 2, *no keríba* impf. 3, *no ba keré* pf. 3; Lasquarri: *bólrdre* inf., *tu bój aná, éł ból aná, bolém, boléts, bolen; bolét* part. pass. (*no y e bolét fe* 'no ho he volgut fer'); només en el Pres. 1 s'ha introduït aquí el mot *querer*: «no diem *no búl* sinó *no y kjerò, ijo kjerò*»; mentre que a Güel ja deu penetrar en altres formes, almenys del present, car d'allà tinc la frase *no tos kerim una pèra* 'no us volem ni 5 cms.').

Com és sabut, el llatí vulgar va reemplaçar la forma irregular *VELLE* del llatí per la regular **VOLERE*, analògica de les d'altres temps i persones, on aquest radical és ja clàssic (pres. 6 *volunt*, impf. *volebam*, -bas etc., pf. *volui*, -isti etc., *voluisse*, *volueram*, *volendo*).